

№28
2 06.16 4/p
12510

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

(повне найменування вищого навчального закладу)

Філологічний факультет

(повне найменування інституту/факультету)

Кафедра української літератури

(повна назва кафедри)

Дипломна робота

бакалавра (C D)

(освітньо-кваліфікаційний рівень)

на тему:

«Світ дитини в художньому освоєнні І.Я.Франка»

«Child's world of artistic development Franko»

Виконала: студентка денної форми навчання
напряму підготовки 6.020303 Філологія

Ватаманюк Анастасія Володимирівна

Керівник: к.філол.н., доц. Мостова Л.Б.

Рецензент: к.філол.н., доц. Нечиталюк І.В.

Рекомендовано до захисту:

Протокол засідання кафедри

№ 7 від 26 червня 2016 р.

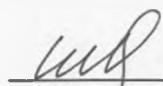
Захищено на засіданні ЕК № 2

протокол № 25 від 15.06 2016 р.

Оцінка 25 ре 10 180

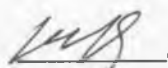
(за національною шкалою, шкалою ECTS, бали)

Завідувач кафедри

(підпис)

доц. Шупта-В'язовська О.Г.

Голова ЕК

(підпис)

доц. Шупта-В'язовська О.Г.

Одеса – 2016

780847

ЗМІСТ

Вступ.....	3-8
РОЗДІЛ 1. Становлення і розвиток художньої літератури для дітей у кінці XIX – початку XX століття.	9-17
РОЗДІЛ 2. Світ дитини в художньому освоєнні І. Я. Франка.....	18
2.1. І. Я. Франко – автор творів для дітей	18-26
2.2. Жанр казки в творчому доробку письменника	27-39
2.3. Світ дитини в оповіданнях І. Франка	40-47
Висновки.....	48-50
Список використаної літератури	51

Вступ

Актуальність дослідження. Неможливо уявити літературу жодного народу, в якій би були відсутні твори, написані про дітей і для дітей. Це і казки, які змальовують вигаданий письменниками фантастичний світ і навчають найкращих людських чеснот, або віршовані казки, автобіографічні оповідання письменників про власне їх дитинство, байки, легенди, і великі пригодницькі повісті про дружбу, взаємодопомогу, доброту. У різні епохи вийшли в світ різні художні твори, в яких було правдиво відтворено життя й боротьбу народу, втілено прогресивні ідеї, змальовано типові характери людей. Частина цих творів завдяки своїй художній майстерності та ідейному змістові, пізнавальному та виховному значенню та доступності для дитячого сприймання перейшла в дитячу літературу. Дитяча література – це та література, яка відповідає рівневі дитячих знань, їхньому психологічному розвитку і має свої жанрові та художні особливості, відповідно тематику і оформлення, але й зміст. Дитяча література підіймає ті ж проблеми, що й уся художня література взагалі. Вона зображає справжню дійсність. М.Горький звертався до письменників, які створюють твори для дітей. Він підкреслював, що необхідно будувати всю літературну для дітей на принципі, який «відкриває широкі перспективи для образного науково-художнього мислення; цей принцип можна сформулювати так: в людському суспільстві розпалюється боротьба за владу над силами природу, за здоров'я і довголіття трудового людства, за його всесвітню єдність і за вільний, різноманітний, безмежний розвиток його здібностей, талантів. Ось цей принцип і повинен стати основою всієї літератури для дітей і кожної книги, починаючи від книг для молодшого віку». [11; с. 56] Українська література не є винятком, яка ознаменувалась достатньо великою кількістю творів, адресованих дітям. Українська дитяча література як органічна, але специфічна галузь словесного мистецтва виникла порівняно пізно.

Але тривалий час література для дітей перебувала поза увагою літературознавців. І теоретично, і практично існування дитячої літератури визнавалось *de facto*. Намагання осмислити це явище та описати його в адекватних термінах наражалось на вагання та неприйняття. Існування та

специфіка дитячої літератури іноді просто заперечувались. [39; с. 7] Як влучно зазначив І.Я. Франко: «У нас нема літератури! Спори, свари та крики про літературу – се ще не література. Газети, повні фраз, маскуючи заливом слів недостачу мислі, й брошури, голосно і з твердим переконанням розправляючи про виїдене яйце, справоздання з діяльності, котрої ніхто не бачив і з котрої ще перед виходом справоздання сліду не лишилось; повісті про торішній сніг, у котрих видно все, крім життя, правди й дотепу; стихи про весну, літо, зиму й осінь, про любовні зітхання і святу трійцю, про природу, засушену в бібулі, і про чуття, законсервовані в спіритусі, - се ще не література.» [44; ст. 41]

«Маленька людина з перших же днів свідомого ставлення до життя повинна потроху дізнаватись про все, що зроблено до неї незліченними поколіннями людей; пізнаючи це, вона зрозуміє, що зроблено до неї – робилось для неї.» [11; с. 55] Ще з давніх давен казка, напевне, була одною з перших історій, яку чула дитина. В казках чітко розмежовується добро і зло, в них добро завжди перемагає зло і головною метою є допомогти вибрати вірний шлях у житті. Казка, незмінний, як би звичайний супутник дитинства, давно привертала увагу психологів. Різні наукові школи по-різному уявляють її психологічний зміст, але сходяться всі в одному: казка є необхідним засобом у осягненні дитиною світу, як зовнішнього, так і внутрішнього.[19; с. 57] Вона дозволяє зробити процес емоційно-морального розвитку дитини контрольованим і цілеспрямованим. Велика її роль і в плані естетичного розвитку особистості. Дослідження, проведені як вітчизняними, так і зарубіжними психологами, показали, що правильно організоване естетичне сприйняття має великий вплив на духовний розвиток дитини, приводячи до придбання окремих знань і вмінь, формування окремих психічних процесів, сприяючи виникненню нових мотивів діяльності дитини. Казка може впливати як на свідомі, так і на несвідомі сторони особистості, формуючи певні зразки поведінки.

І.Я. Франко – це один з найталановитіших письменників, а його твори – це скарб української літератури. Крім багатьох новел, романів, повістей та оповідань, скарбницю його спадщини поповнюють дитячі казки та оповідання.

І.Я. Франко – видатний теоретик і критик дитячої літератури, автор казок, автобіографічних дитячих оповідань та перекладач творів для дітей. Творчість Івана Франка характеризується надзвичайним багатством і різноманітністю. Великий письменник глибоко відчував соціальне значення казок для трудової людини, розумів, що вони є часто своєрідним висловом її ідеалів, мрій і прагнень, багатющим джерелом життєвої правди і глибокої народної мудрості. [14; с. 45] Тому він намагався різними шляхами допомогти українському народові отримати такі важливі, але недоступні для них джерела. Іван Якович Франко не тільки перекладав і перероблював іноземну дитячу літературу, а й створив багато шедеврів, які поповнили скарбничку дитячої літератури. Письменник боровся за передову дитячу літературу і сам написав чимало художніх творів для дітей. Уже в 1876 році письменник вміщує у журналі «Друг» статтю «Женщина-мати», в якій підкреслює, що дитину не слід натаскувати безглуздими оповіданнячками, побудованими на наслідуванні; зовсім зайві в книжках для малят дитячого способу розмови, в яких нема ніякого змісту. Не слід підсовувати їм сентиментальні і романтичні нісенітниці. Дитині потрібні твори, що пробуджують розум, облагороджують почуття. Іван Франко не раз повертався до цього питання, знову і знову наголошуючи на тому, що молоді треба давати «зразки найкращих поезії на соціальній, науковій і політичній підкладці». [34; с. 567]

У творі «Байка про байку», перша частина якого є власне своєрідною теоретичною статтею про специфіку дитячої літератури, Франко відзначає, що розмова з дитячим читачем має свої особливості, зумовлені дитячою психологією. « — А як ви думаєте, любі мої... Чи маленьким дітям можна давати їсти твердий хліб, волову печеню, капусту? - Ні. Вони б від того занедужали. їм дають кашку на молоці. — От і бачите! Гола, повна правда життя — то тяжка страва. Старші можуть заживати її, вона для них смачна і здорова. Але дітям не можна давати її так, як старшим, треба приготувлювати її в ріденькім стані, в образках, у байках....». [35; с. 167]

Письменник знав безліч народних казок, байок, пісень про тварин і залюбки розповідав їх своїм дітям. Пізніше всі казки про тварин він об'єднав

під одним заголовком «Коли ще звірі говорили». Герої цих творів – хитра Лисичка, хижий Вовк, мудрий Їжак, дурний Осел та інші – є носіями певних людських якостей, а самі казки під вигадкою криють у собі велику життєву правду. Ці казки вчать чесності, справедливості, чуйності. У творі «Байка про байку» Іван Франко писав: «Говорячи ніби про звірів, вона одною бровою підморгує на людей, немов дає їм знати: – Та чого ви, братчики смієтеся? Адже се не про бідних баранів, вовків та ослів мова, а про вас самих з вашою глупотою, з вашими звірячими примхами та забавами. Адже ж я навмисне даю їм ваші рухи, ваші думки, ваші слова, щоб ви якнайкраще зрозуміли – не їх, а себе самих!». [35; с. 85]

В оповіданнях про дітей Каменяря урахував і збагатив досвід своїх попередників та сучасників, які вміли одночасно дивитися на світ очима дитини й підлітка і разом з тим збоку спостерігати цей свій спосіб бачення, аналізувати свої враження й вивчати кожний найдрібніший рух почуття, кожний порив незрілої волі й фантазії. Оповідання І. Франка про дітей відзначаються внутрішньою єдністю і становлять єдиний тематичний цикл. У них письменник виступив глибоким знавцем дитячої психології, найперших понять маленької людини, вироблених у родині, у школі. Особливу увагу автора привертає дитина як особистість, її внутрішній світ. Глибоке проникнення у духовний світ маленького персонажа дозволяє письменнику осмислити особливості дитячого світосприйняття та світовідчуття, у якому події реальності викликають найрізноманітніші переживання: радісні, сумні чи тривожні.

Усі вони відзначаються вмінням автора майстерно проникнути в дитячу психологію, заглянути в глибини дитячої душі, в її найпотаємніші куточки, що й дало можливість І. Франку створити неперевершені образи дітей сільської бідноти, які викликають глибоку симпатію своєю душевною чистотою, кмітливістю, дитячою завзятістю, винахідливістю, ширістю. Проте через соціальні умови вони не могли розвинути свої природні здібності, свій інтелект, часто ставали жертвами черствості і байдужості дорослих.

Новизна отриманих результатів полягає в тому, що дане дослідження є узагальненням минулих курсових робіт, що дає поштовх для глибшого

вивчення та дослідження багатства творчості І.Я. Франка, а саме його досягнень в художній літературі для дітей. Це дає змогу проаналізувати ідейно-тематичне і жанрове багатство творів Івана Франка, літературно-естетичні та педагогічні погляди І. Франка, а також внесок І.Я. Франка у розвиток дитячої літератури. Завдяки вивченню даної теми маємо можливість дізнатись оцінку багатьох відомих людей щодо діяльності та який внесок І.Я. Франко зробив у розвиток літератури для дітей.

Мета роботи – визначити становлення і особливості розвитку української дитячої літератури; проаналізувати її актуальність; проаналізувати світ дитини в художньому освоєнні І. Я. Франка, а саме: розглянути казки та оповідання для дітей, їх значення та особливості.

Поставлена мета дослідження визначили необхідність вирішення наступних **завдань роботи**:

- визначити стан літератури для дітей на теренах України наприкінці XIX ст. початку XXст.;
- опрацювати та дослідити скарб українського письменника І.Я. Франка в художній літературі для дітей, його внесок у її розвиток;
- охарактеризувати та проаналізувати збірку «Коли ще звірі говорили»;
- проаналізувати оповідання для дітей, а саме «Малий Мирон», «У кузні» та «Грицева шкільна наука», визначити їх особливості та вплив особистого досвіду на творчість письменника.

Об'єкт дослідження – збірка дитячих оповідань І.Я. Франка «Коли ще звірі говорили» та оповідання про дітей письменника, а саме: «Малий Мирон», «У кузні» та «Грицева шкільна наука».

Предмет дослідження полягає в розкритті ролі та впливу українського письменника на літературу, зокрема дитячу, його мотиви та причини написання дитячих оповідань та проаналізувати збірку «Коли ще звірі говорили» та оповідання для дітей.

Методи. Під час виконання роботи застосовано комплексну методологію, передусім біографічний метод, культурно-історичний та міфологічний.

Теоретична та методологічна основа – це праці провідних вітчизняних та зарубіжних учених з історії та теорії літератури, видатних дослідників творчості та життя українського письменника І.Я. Франка, праці психологів з профілю дитячої психології та виховання, а також публікації, спостереження та праці Івана Яковича Франка.

Структура роботи складається зі вступу, двох розділів та підрозділів, висновків та списку використаної літератури.

Висновки

З великою любов'ю про Франка говорять усі українські письменники. Василь Стефаник на зїзді радикальної партії в 1909 р. так висловився про нього: «Франко, наш найкращий провідник, наш учитель, ясне сонце на українському небі... Син народу, велит, стовп у нашій літературі, що своїм мозком кормив українську суспільність». [15; с. 113] Всякий, хто зустрічався з ним, відчував його величезну інтелектуальну перевагу, однак сам Франко, як згадує його товариш Григорій Величко, «своїм знанням не хвалився ніколи, а воно показувалося принагідно». [15; с. 114] Польський діяч культури Л. Василевський про свою зустріч з І. Франком у 1893 р. згадує: «Я знав, що матиму справу з видатною людиною, дуже розумною і всебічно освіченою, але дійсність перевершила мої сподівання». [15; с. 127] Життєвий шлях Франка – був дуже складний, вкритий колючими тернами, але це тільки гартувало волю його в боротьбі за високі ідеали людства, за втілення власних ідей. Він не забував про дітей навіть у скрутні хвилини і продовжував створювати неперевершені казки та оповідання для дітей.

Казки Івана Франка в ідейному і художньо-естетичному відношенні своєрідні, одні з кращих в українській літературі. Вони набули великої популярності серед народу. Багато з них, вийшовши з народу і пройшовши крізь призму Франкового генія, повернулися знову ж у народ і зараз широко побутують там як народна творчість, а це чи не найвища оцінка, що не стирається протягом десятиліть. Але І. Франко не сліпо використовував надбання своїх попередників. В обробці казкових сюжетів чітко виділяються індивідуальні риси стилю автора. Письменник, як ніхто з українських авторів, влучно і по-новаторському використав великі можливості казки, своєрідно розширив саме поняття «казка» та запропонував прекрасну структуру цього жанру. Саме в казковій одежі, в алегоричних обрядах, на думку письменника, можна краще донести до дитячої уяви велику правду людного буття, розбудити в малят цікавість та уяву до явищ природи, навчити ненавидіти зло й

несправедливість, сміятися і думати. «Найотвітніші до того – малі розкази з подорожі й історії, з народного і родинного життя, де представлене живе й ясне, спосіб вираження короткий, простий і зрозумілий....». [10; с. 168] Казки І.Я. Франка можуть бути зразком довершеності в українській літературі. Ці казки є переробками з російських, німецьких, арабських, чеських, сербських, польських і грецьких зразків. Але І.Я.Франко обробляв казкові сюжети творчо, спираючись на літературну традицію засвоєння мандрівних сюжетів, яка полягає в тому, щоб «на чужий, позичений рисунок накласти наші руські коліри». [10; с. 183]

І.Я.Франко вважає, що знайомство з казкою, як і іншими видами творчості, потрібне і корисне не тільки дітям, але й письменникам і поетам, якщо вони «хочуть вникнути в тайники мови народної і поглянути в ті пружини, котрими вона найлегше може порушити серце і чуття людське». [40; с. 508] Вона має бути максимально дохідливою, цікавою, веселою. У творах дитячої літератури цілком правомірною є вигадка, домисел, фантастика. Неабияке значення має в дитячій літературі й сила емоційного впливу на читача, вміння викликати естетичні переживання, давати відчуття насолоди, викликати напруження, хвилювання.

Твори І. Франка для дітей увійшли до золотого фонду української літератури. Значну цінність для розвитку сучасної дитячої літератури має досвід письменника: його розуміння завдань дитячої літератури, розробка проблем її теорії і критики, практика роботи над літературною казкою, а також, що не менш важливо, власний досвід, придбаний з дитинства. Активно працюючи в галузі дитячої літератури, І. Франко розробляв такі її жанри, як пісня, байка, казка, призначені для молодшого читача, оповідання, повісті, поеми, адресовані дітям середнього та старшого віку. На особливу увагу заслуговують оповідання письменника про дітей. Однією з центральних проблем дитячих оповідань Франка була проблема школи. Письменник зобразив тогочасний стан освіти та рівень педагогічної майстерності вчителів. Франко доводить, що крім добре організованого освітнього процесу необхідна ще й правильна дидактична робота вихователя, бо від цього залежить

формування дитячої психіки. Усі оповідання відзначаються вмінням автора майстерно проникнути в дитячу психологію, заглянути в глибини дитячої душі, в її найпотаємніші куточки, що й дало можливість І. Франку створити неперевершені образи дітей сільської бідноти, які викликають глибоку симпатію своєю душевною чистотою, кмітливістю, дитячою завзятістю, винахідливістю, щирістю, працелюбністю, але через соціальні умови вони не могли розвинути свої природні здібності, свій інтелект, часто ставали жертвами черствості і байдужості дорослих.

З теплим сердечним почуттям, з батьківською любов'ю писав Іван Франко про дітей. За словами Михайла Коцюбинського, він «наче спочиває на дітях од моря сліз і горя, співцем якого він зробився». [20; с. 55] Сучасники І. Франка розповідають, як тепло ставився письменник до малечі. Це була любов, зіткана з найніжніших людських почуттів. Де б він не зустрічав дітей, завжди знаходив час з ними поговорити, послухати їхні розповіді. Великий внесок в українську дитячу літературу зробив І.Я. Франко.

Отже, твори І. Франка засвідчують велику увагу його до дітей сільської бідноти, їхнього становища, багатого внутрішнього світу. Важливим є те, що це було не просто відображення життя дітей, його художній літопис, а й крик душі, протест проти тих соціальних умов, які не давали змоги маленькій людині розвинути свої природні задатки. І саме на цьому акцентує увагу письменник у своїх дитячих оповіданнях. Твори І. Франка про дітей і сьогодні є для нас яскравим взірцем змалювання дитячих образів.

Список використаної літератури

1. Афанасьев А.Н. Народные русские сказки : Из. сб. А. Н. Афанасьева / [Вступит. статья А. Аникина; Ил. Н. Каминского] / Александр Николаевич Афанасьев. – М. : Правда, 1982. – 574 с.
2. Басс І.І. Іван Франко: Життєвий і творчий шлях. / Відп. ред. Б. А. Деркач / І. І. Басс, А. А. Каспрук. – К. : Наук. думка, 1983. – 455 с.
3. Білецький Д.М., Ступак Ю.П. Українська дитяча література. / Радянська школа. – К., 1963. – 87-102 с.
4. Брауде Л.Ю. К истории понятия «литературная сказка» / Людмила Юльевна Брауде // Известия АН СССР. Серия литературы и языка. – М., 1977. – Т.36. – №3. – 351 с.
5. Вільхівський Б. Періодичне видання для дітей: [розвідка] / Б. Вільхівський [Грінченко Б.] // Учитель. – 1892. – Число 20. – 314–316 с.; Число 21. – 329–332 с.; Число 22. – 345–350 с.
6. Волянський О. Мої спомини про Івана Франка / Олекса Волянський // Спогади про Івана Франка / упоряд., вступ. ст., прим. М. І. Гнатюка. – Львів, 1997. – 491–501 с.
7. Галич О. Теорія літератури: Підручник / За наук. ред. Олександра Галича. / Галич О., Назарець В., Васильєв Є. – К. : Либідь, 2001 – 488 с.
8. Гнатюк В. М. Вибрані статті про народну творчість. / [Упорядкування, вступ. стаття, «Фольклористична спадщина В. М. Гнатюка», с. 5-36, та приміт. канд. філол. наук М. Т. Яценка. Відп. ред. д-р філол. наук, проф. О. І. Дей] / Володимир Михайлович Гнатюк. - К. : «Наук, думка», 1966. – 247 с.
9. Гнідець У. С. Концептуалізація розуміння сучасної літератури для дітей та юнацтва у світлі наукової критики / У. С. Гнідець // Література. Діти. Час. Вісник Центру дослідження літератури для дітей та юнацтва. – Тернопіль, 2011. – Вип. 1. – 25–35 с.

- 10.Городецька Є. Франко і дитяча література. / Радянська література. – 1941. – 167-182 с.
- 11.Горький М. Казка життя. / Лист, надісланий Третьому Міжнародному конгресові сімейного виховання в Брюсселі. – 1910. – 55-57 с.
- 12.Грушевський М. С. Історія української літератури: В 6 т., 9 кн. / Упоряд. В. В. Яременко; Авт. передм. П. П. Кононенко. / Михайло Сергійович Грушевський. - К. : Либідь, 1993. – Т. 1. – 391 с.
- 13.Гурвич Ф. Х. Українська дитяча література. Хрестоматія критичних матеріалів. / [Навч. посібник для пед. ін.-тів та пед. училищ]. / Упорядкували Ф. Х. Гурвич, В. С. Савенко. - К. : Вища школа, 1969. – 351 с.
- 14.Закревська Я. В. Казки Івана Франка: Мовно-художній аналіз. / АН УРСР. Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні; Відп. ред. З. Т. Франко. / Ярослава Василівна Закревська. – К. : Наукова думка, 1966. – 107 с.
- 15.Здоровега В. Іван Франко і українська публіцистика // Збірник праць кафедри української преси і Дослідницького центру історії західноукраїнської преси. Вип. 7 - 2003р. -150 с.
- 16.Качак Т. Інтерпретаційні аспекти художніх текстів для дітей / Тетяна Качак // Література. Діти. Час. Вісник Центру дослідження літератури для дітей та юнацтва. – Тернопіль, 2012. – Вип. 3. – 14–19 с.
- 17.Кашуба М. Ідея суспільного прогресу в працях Івана Франка// Іван Франко - письменник, мислитель, громадянин: Матеріали міжнародної наукової конференції. - Львів, Світ. - 1998. - 352 с.
- 18.Кіліченко Л. М. Українська дитяча література : навч. посібник / Л. М. Кіліченко. – К. : Вища школа, 1988. – 264 с.
- 19.Косачева І.П. Моральне виховання молодшого школяра в процесі навчання і виховання. / І.П. Косачева. - М. : Аркто, 2005. – 331 с.
- 20.Коцюбинський М. Іван Франко, в кн.: Твори в шести томах, / АН УРСР. – К., 1962. – т.4, 43-60 с.

- 21.Лановик М.Б. Українська усна народна : Підручник для студ. вузів \
Наук. ред. Р. Т. Гром'як. / М.Б. Лановик, З.Б. Лановик. – К. : Знання-
Прес, 2001. – 591 с.
- 22.Літературознавчий словник-довідник / за ред. Р. Т. Гром'яка,Ю. І.
Коваліва, В. І. Теремка. – К. : Академія, 2006. – 752 с.
- 23.Лист Михайла Павлика до Михайла Драгоманова від 1 червня 1893 р.
// Переписка Михайла Драгоманова з Михайлом Павликом (1876–
1895) / зладив М. Павлик ; видав Л. Когут. – Чернівці, 1911. – Т. 7 :
1892–1893. – 225–228 с.
- 24.Мовчан Р. Література для дітей та юнацтва в системі історії
української літератури ХХ століття / Раїса Мовчан // Література. Діти.
Час. Вісник центру дослідження літератури для дітей та юнацтва. –
Тернопіль, 2001. – Вип. 1. – 12–17 с.
- 25.. Нагорна О. М // Актуальні проблеми слов'янської філології. Серія:
Лінгвістика і літературознавство : міжвуз. зб. наук. ст. / Бердян. держ.
пед. ун-т, Ін-т л-ри ім. Т. Г. Шевченка Нац. акад. наук України. -
Бердянськ, 2009. – Вип. 20. – С. 382-393.
- 26.Олеськів-Фредорчакова С. Із спогадів про Івана Франка / Софія
Олеськів-Федорчакова // Спогади про Івана Франка / упоряд., вступ.
ст., прим. М. І. Гнатюка. – Львів, 1997.– 433–437 с.
- 27.Папуша О. М. Наратив дитячої літератури: специфіка художнього
дискурсу : дис. ... канд. філол. наук : 10.01.06 / Папуша Ольга
Миколаївна. – Тернопіль, 2004. – 236 с.
- 28.Передирій В. А. Становлення української періодики для дітей (на
матеріалах журналу «Дзвінок», 1890–1914 рр.) / В. А. Передирій //
Збірник праць Науково-дослідного центру періодики / НАН України,
Львів. наук. б-ка ім. В. Стефаника ; за ред. М. М. Романюка. – Львів,
1996–1997. – Вип. 3/4. – С. 117–125.
- 29.Сабат Г. П. Деякі міркування про поетику збірки Івана Франка «Коли
ще звірі говорили» / Г. П. Сабат // Науково-методичний журнал. – К. –
09/2006. - №9. – 35-36 с.

- 30.Славова М. Попелюшка літератури у дзеркалі науки / М. Славова // Попелюшка літератури. Теоретичні аспекти літератури для дітей / М. Славова. – К., 2002. – 7–16 с.
- 31.Тихолоз Н. Виховання любов'ю: [педагогічні ідеали Ольги Франко з Хоружинських] / Наталя Тихолоз // Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах. – 2009. – № 5. – 86–95 с.
- 32.Франко І. «Грицева шкільна наука» / Іван Якович Франко // Зібрання творів: у 50 т. – К.: Наукова думка, 1978. – Т. 16. – 177-183 с.
- 33.Франко І.Я. До М.П. Драгоманова / І. Франко // Зібрання творів: у 50 т. – К.: Наукова думка, 1986. –Т. 48. – 253–255 с.
- 34.Франко І.Я. Жінчина-мати // І. Франко // Додаткові томи до зібрання творів у 50-и томах. – К. : Наукова думка, 2008. – Т. 53. – 560–572 с.
- 35.Франко І. Я. Коли ще звірі говорили: казки / Іван Якович Франко // Зібрання творів: у 50 т. – К.: Наукова думка, 1979. – Т. 20. – 74–172 с.
- 36.Франко І.Я. Література, її завдання і найважливіші ціхи. / Іван Якович Франко // Зібрання творів: у 50 т. – К.: Наукова думка, 1980. – Т. 27. – 470 с.
- 37.Франко І.Я. Літературні письма / Іван Якович Франко // Зібрання творів: у 50 т. – К.: Наукова думка, 1980. – Т. 26. – 26–47 с.
- 38.Франко І. «Малий Мирон» / Іван Якович Франко // Зібрання творів: у 50 т. – К.: Наукова думка, 1978. – Т. 15. – 65-71 с.
- 39.Франко І.Я. Наше літературне життя в 1892 році. / Іван Якович Франко // Зібрання творів: у 50 т. – К.: Наукова думка, 1980. – Т. 26. – 470 с.
- 40.Франко І.Я. Передмова до «Галицьких народних казок», «Етнографічний збірник» / Іван Якович Франко // Зібрання творів: у 50 т. – К.: Наукова думка, 1986. – Т. 48. – 680 с.
- 41.Франко І.Я. Передмова до збірки «Коли ще звірі говорили». / Іван Якович Франко // Зібрання творів: у 50 т. – К.: Наукова думка, 1979. – Т. 20. – 74-172 с.

42. Франко І.Я. «Промова Івана Франка на його ювілейному святі 1898 р.» / Іван Якович Франко // Зібрання творів: у 50 т. – К.: Наукова думка, 1986. – Т. 48. – 680 с.
43. Франко І. «У Кузні» / Іван Якович Франко // Зібрання творів: у 50 т. – К.: Наукова думка, 1979. – Т. 21. – 150-170 с.
44. Франко І.Я. «У нас нема літератури». / Іван Якович Франко // Зібрання творів: у 50 т. – К.: Наукова думка, 1980. – Т. 27. – 470 с.
45. Франко-Ключко А. Як учив і виховував Іван Франко нас, своїх дітей / Анна Франко-Ключко // Науковий вісник Музею Івана Франка у Львові. – Львів, 2007. – Вип. 7. – 317–320 с.
46. Франко Т. Мої спогади про батька / Тарас Франко // Спогади про Івана Франка / упоряд., вступ. ст., прим. М. І. Гнатюка. – Львів, 1997. – 460–465 с.
47. Швець А.І. Модель дитячого світу у прозі І. Франка / А.І. Швець // Дивослово: Українська мова і література в навчальних закладах: Науково-методичний журнал. – К. – 09/2005. - №9. – 53-57 с.
48. Шалагінов Б. Дитяча література: до питання історичної періодизації / Борис Шалагінов // Слово і час. – 2013. – № 7. – С. 46–53.

Виконавець роботи

А. В. Ш.